

Н.В. Гузь, В.В. Гузь

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ СТАВЛЕННЯ СУБ'ЄКТА СПІЛКУВАННЯ ДО КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЙСНОСТІ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

На сучасному етапі розвитку суспільства загалом, у добу стрімкого розвитку інформаційних технологій та як наслідок переходу людства до суспільства інформаційного різноманіття та поширення міжкультурної комунікації, зазнала змін вся система цінностей суспільства і зокрема особистість у всіх її проявах.

Актуальність питання щодо особистості, як суб'єкта спілкування, особливостей реалізації її компетентностей у спілкуванні, процесів соціальної взаємодії в процесі культурно-історичної і суспільно детермінованої діяльності зростає, адже саме спілкування є важливою духовною потребою особистості як суспільної істоти.

Комунікація як особливий вид діяльності людини опирається на такі її форми, що актуалізуються людьми в їх міжособистісному контакті [2]. Потреба людини в спілкуванні зумовлена суспільними потребами, суспільним способом її буття, необхідністю взаємодії [6].

Поняття особистості і спілкування, її культури, як продукту спілкування, безпосередньо співвіднесені між собою у своїх глибинних, сутнісних характеристиках. Культура стає не тільки засобом вияву індивідуально-особистісної специфіки спілкування, а й одним з найважливіших інструментів засвоєння і реалізації суто людського способу життєдіяльності [6]. Тому процес набуття культури спілкування унеможливорює особистісний розвиток та становлення особистості без її комунікативного розвитку. Важливе значення для забезпечення цих умов має справедливий розподіл благ між людьми, плюралізм думок та толерантність у стосунках між ними, збереження культурного капіталу і його розмаїття, насамперед спадщини не домінуючих культур. [4]

Інтерес до проблеми спілкування особистості, її культури розглядали: Б.Г. Ананьєв, К.А. Абульханова-Славська, Л.И. Божович, О.О. Бодальов, Т.З. Адамьянц, Б.В. Бушелєв, В.С. Гозман, О.Б. Добрович, В.А. Кан-Калік, Г.С. Костюк, В.В. Рибалка, О.М. Корніяка та ін..

Становлення такої якості людини як особистість відбувається у суспільній діяльності. В процесі спілкування між суб'єктами здійснюється обмін думками, інтересами, емоціями, результатами діяльності і т. д.

Як зазначав В.М. М'ясищев особистість з самого початку виступає за своєю сутністю як утворення «діалогічне», продукт індивідуального комунікативного досвіду і взаємин з іншими людьми. Процес спілкування є процесом міжособистісного спілкування тому передбачає іншу особистість – партнера по спілкуванню, як носія комунікативної активності [5].

У ході освоєння існуючих систем спілкування і в результаті включення у суспільну діяльність, активно діючий суб'єкт опановує здатність орієнтуватись в соціальних ситуаціях, правильно визначати особистісні особливості та емоційні стани інших людей, обирати адекватні способи ставлення до них і реалізувати ці способи у процесі міжособистісної взаємодії, тобто виробляє індивідуально-особистісну стратегію культури спілкування [6].

В процесі спілкування людина відтворює свій внутрішній світ, а саме потреби, ідеали, цінності, настанови, інтереси, ставлення до себе та до інших. [3]

Проблема ставлень залишається однією з найактуальніших у сучасній психологічній науці. Різні підходи до розгляду даної проблеми висвітлено в працях К.О. Абульханової-Славської, Б.Г. Ананьєва, О.О. Бодальова, Л.И. Божович, О.Ф. Лазурського, Б.Ф. Ломова, В.С. Мерліна, В.М. М'ясищева, Ю.О. Приходько, С.Л. Рубінштейна та ін.

О.О. Бодальов, розглядаючи ставлення особистості, як спонуки її поведінки, виокремлює такі домінуючі ставлення: ставлення до своєї країни, ставлення до суспільної та особистої власності, ставлення до діяльності, яку людина виконує, ставлення до груп, до яких вона входить, ставлення до інших людей, з якими вона взаємодіє, ставлення до себе і ставлення до природи [1].

Водночас, система ставлень людини до різноманітних об'єктів навколишнього світу, як слушно зазначав В.М. М'ясищев [2], характеризує її передусім, як особистість. Провідним ставленням, що визначає особистість, виступає її ставлення до інших людей, тобто взаємини з іншими людьми.

Ставлення суб'єкта спілкування до комунікативної дійсності визначається етичними, моральними й іншими принципами, яких дотримується людина. Таким чином, ціннісні орієнтації спрямовують поведінкову діяльність людини та визначають її ставлення до об'єктів оточуючого світу. В.М. М'ясищев [2].

Отже, внутрішній суб'єктивний світ особистості є головною характеристикою особистості, що відіграє головну принципову роль щодо зовнішніх поведінкових її проявів та характеристик, ставлень, психічних функцій, властивостей та опосередковує розвиток такої властивості як здатність до спілкування, яка проявляється у комунікативній культурі в процесі спілкування.

Позитивне ставлення молоді до процесу спілкування та його суб'єктів (яке містить мотиви, потреби, настанови, інтереси, почуття, цілі), морально-комунікативні якості та вміння є фундаментальними умовами індивідуального психологічного утворення – комунікативна культура.

Це особливо важливо для особистості, яка формується. Одним із головних завдань психології є розробка наукових засад дослідження освітнього простору в ситуації, коли, з одного боку, спостерігаються перші ознаки зародження інформаційної цивілізації, а з іншого – стає очевидною неготовність особистості, суспільства, системи освіти адекватно реагувати на мінливу структуру взаємодії і діяльності [7].

Тому пріоритетними цінностями освіти сьогодення є особистісний розвиток сучасної молоді, а саме становлення її моральних, духовних цінностей, вдосконалення індивідуальної культури через засвоєння надбань загальнолюдської культури, у процесі взаємодії з іншими людьми (обмін знаннями, думками, почуттями) в умовах спільної діяльності.

Список використаних джерел

1. Бодалев А. А. Психология о личности / А. А. Бодалев. – М.: Издательство Московского университета, 1988. – 188 с.
2. Махній М.М. Етнічна психологія: навчальний посібник / М.М. Махній. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. – 2015. – 272с.
3. Молодиченко В. Ціннісний контекст духовного світу сучасної студентської молоді / В.В. Молодиченко // Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. пр. – К., 2009. – Вип. 80. – С. 207–217.
4. Олексенко Р. І. Філософія сталого розвитку в епоху глобалізації / Р. І. Олексенко // Гілея: науковий вісник - 2015. – Вип. 100. - С. 175-179.
5. М'ясищев В. Н. Основные проблемы и современное состояние психологии отношений человека / В. Н. М'ясищев // Психологическая наука в СССР. – М.: АПН РСФСР, 1960. – Ч. 2. – С. 110 - 125.
6. Розвиток особистості в різних умовах соціалізації: колективна монографія / за науковою редакцією професора Л.О. Калмикової, професора Г.О. Хомич. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2016. – 472с.
7. Сергєєнкова О. П. Загальна психологія. Навч. посіб. / О. П. Сергєєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасєка. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.

8. Ткач Т.В. Освітній простір особистості: психологічний аспект: Монографія / інститут психології ім. Г.С. Костюка АПН України. – К.; Запоріжжя, 2008. – 272с.